ROLUL CONSILIULUI DE INTEGRITATE ÎN PREVENIREA ȘI COMBATEREA CORUPȚIEI: VIZIUNE CRITICĂ

THE ROLE OF THE INTEGRITY COUNCIL IN PREVENTING AND FIFHTING CORRUPTION: A CRITICAL VIEW

CZU: 343.85:343.352 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.07**

Mariana GRAMA,
ORCID: 0000-0002-2633-5381
e-mail: mariana.grama@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *In 2016, the Parliament of the Republic of Moldova adopted Law no.132 regarding the National Integrity Authority, which established a new control mechanism for compliance with integrity regimes. In order to ensure a control and balance mechanism for ANI's actitity, the Integrity Council was created. It was initially intended to supervise the activity and processes within the National Integrity Authority. In the article we will analyze the activity of the Integrity Council based on the normative acts and own experience. In the end, we will come to the conclusion that the National Integrity Authority can carry out its duities without the monitoring of the Integrity Council.*

Keywords: *anti-corruption, integrity, Integrity Council, National Integrity Authority, personal interests.*

INTRODUCERE

În 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 132 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, care a pus baza unui nou mecanism de control al respectării regimurilor de integritate. În vederea asigurării unui mecanism de control și echilibru al activității Autorității Naționale de Integritate, a fost creat Consiliul de Integritate. Acesta, inițial, avea menirea să supravegheze activitatea și procesele în cadrul Autorității Naționale de Integritate.

Care este rolul și locul acestui Consiliu la etapa actuală? Urmează să ne clarificăm, în urma unei analize a activității acestuia pentru perioada 2016-2024. Sigur este că, Consiliului de Integritate nu i se acordă prea mare atenție nici din partea cercetătorilor, nici a practicienilor și, se crează impresia că, nici din partea actorilor politici. Întrebarea este dacă rolul lui este unul formal sau chiar Consiliul de Integritate asigură controlul și echilibrul activității Autorității Naționale de Integritate? Este important să vedem dacă organul respectiv, pe bune, își justifică existența ori Autoritatea Națională de Integritate poate și fără așa-numita „supraveghere a activității” din partea Consiliul de Integritate să-și realizeze misiunea prevăzută în articolul 5 din Legea 132/2016 „*de a asigura integritatea în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenirea*

corupției prin realizarea controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor".

MATERIALE ȘI METODE

Metodologie. Pentru elaborarea articolului a fost utilizată legislația relevantă, cum ar fi, Legea nr. 132 din 17 iunie 2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, Legea nr. 133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și a intereselor personale, Legea integrității nr.82 din 25 mai 2017, Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului de Integritate modificat prin Hotărârea Consiliului de Integritate nr.13 din 07 iunie 2022, Metodologia de efectuare a verificărilor și a controalelor de către inspectorii de integritate aprobată prin Ordinul nr.8 al Președintelui Autorității Naționale de Integritate ANI din 24 ianuarie 2024, propria experiență din perioada 10 decembrie 2019-prezent.

Metode de analiză: monitorizarea ședințelor Consiliului de Integritate în calitate de membră și președintă de ședințe ale Consiliului de Integritate, studierea preliminară a ordinii de zi a ședințelor Consiliului de Integritate, a documentelor anexate, analiza rapoartelor de activitate a Consiliului de Integritate și ale Autorității Naționale de Integritate, a hotărârilor Consiliului de Integritate și/sau informațiilor referitoare la ordinea de zi soluționată.

Metode de cercetare utilizate*:* documentarea de birou - colectarea de date din documentele oficiale (rapoarte, hotărâri ale Consiliul de Integritate, acte normative etc.), precum și din studii specifice, inclusiv evaluări anterioare; metoda analizei și sintezei actelor normative și de aplicare a normelor de drept.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Autoritatea Națională de Integritate a fost înființată în anul 2016, prin reorganizarea fostei Comisii Naționale de Integritate, cu scopul de a asigura integritatea în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenirea corupției prin realizarea controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor. Autoritatea Națională de Integritate reprezintă un pilon central al sistemului național de integritate din Republica Moldova.

Controlul declarațiilor de avere și a intereselor personale, a averilor dobândite pe perioada exercitării mandatelor, a funcțiilor publice sau de demnitate publică, precum și a cazurilor de conflict de interese, incompatibilități, restricții și limitări reprezintă componenta semnificativă a misiunii Autorității Naționale de Integritate.

Alături de activitatea de control, mandatul Autorității Naționale de Integritate include și componenta de prevenire și conștientizare, prevăzută de cadrul legislativ și de cel strategic național.

Activitatea de prevenire a incidentelor de integritate precum acumularea unor averi nejustificate, încălcarea regimului juridic al conflictelor de interese sau a

incompatibilităților poate determina o serie de avantaje în ceea ce privește sectorul public: sporirea încrederii și a bunei reputații pentru Autoritate dar și pentru entitățile din care fac parte subiecții declarării, evitarea consumării incidentelor de integritate și supra-încărcarea activității de control cu sesizări, o mai mare eficiență a cheltuirii banului public și conducerea la promovarea unei culturi etice în rândurile mediului politic și administrativ din Republica Moldova.

Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 adoptat de către Guvern în luna octombrie 2023 include mai multe referințe concrete de fortificare și consolidare a Autorității Naționale de Integritate, spre exemplu, consolidarea sistemului de declarații electronice, precum și a altor capacități operaționale și analitice ale Autorității Naționale de Integritate, oferirea unor noi competențe etc.

În tot acest context, Consiliul de Integritate este unul din actorii-cheie care pot lua decizii cu privire la activitatea Autorității Naționale de Integritate, implicit, contribuind la prevenirea și combaterea corupției prin crearea condițiilor pentru funcționarea normal și legală a Autorității. Potrivit prevederilor alin.7 din art. 12 al Legii 132/2016 Consiliul are următoarele atribuții:

a) aprobă Regulamentul de desfăşurare a concursului pentru suplinirea funcției de președinte al Autorității, aprobă tematica de concurs şi componența comisiilor de organizare a concursului, de elaborare a subiectelor, de verificare a lucrărilor şi de soluționare a contestațiilor, adoptând hotărâri în acest sens;
b) organizează concursul pentru suplinirea funcției de președinte al Autorității;
c) validează rezultatele concursului pentru suplinirea funcției de președinte al Autorității și le publică pe pagina web oficială a Autorității în termen de 24 de ore de la validare;
d) aprobă strategia și planul de activitate al Autorității, care include și obiectivele de performanță;
d[1]) în baza propunerii președintelui Autorității, aprobă structura organizatorică și regulamentul intern al Autorității;
e) până în data de 25 martie, aprobă raportul de activitate al Autorității pentru anul precedent;
f) propune Președintelui Republicii Moldova numirea şi revocarea din funcţii a președintelui și vicepreşedintelui Autorității;
g) solicită Președintelui Republicii Moldova suspendarea din funcţii a președintelui şi vicepreşedintelui Autorității;
g[1]) constată temeiul de eliberare din funcție a inspectorului de integritate, prevăzut la art. 24 alin. (2) lit. e), și solicită președintelui Autorității eliberarea acestuia din funcție;
h) aprobă regulamentele de organizare şi funcţionare ale Consiliului şi Colegiului disciplinar, precum şi normele interne de conduită și etică din cadrul Autorității;

i) efectuează controlul privind depunerea în termen a declarațiilor de avere și interese personale de către președintele și vicepreședintele Autorității, precum și de către inspectorii de integritate;
j) efectuează controlul averilor și al intereselor personale, constată încălcarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor de către președintele și vicepreședintele Autorității, precum și de către inspectorii de integritate;
k) examinează sesizările şi plângerile în care sunt vizaţi președintele și vicepreședintele Autorității; l) examinează și soluționează conflictele de interese ale președintelui și vicepreședintelui Autorității și ale inspectorilor de integritate, precum și sesizările ce țin de încălcarea de către aceștia a regimului juridic al incompatibilităților;
m) constată contravențiile comise de președintele și vicepreședintele Autorității, precum și de inspectorii de integritate privind încălcarea regimului juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor și încheie procese-verbale cu privire la acestea, aplicând sancțiunile contravenționale corespunzătoare.

La o privire atentă a atribuțiilor Consiliul de Integritate, vedem că, acesta are, aparent, unele pârghii de monitorizare și supraveghere a activității Autorității Naționale de Integritate, orientând-o spre realizarea misiunii de luptă anticorupție, dar dacă vom analiza activitatea propriu-zisă a Autorității Naționale de Integritate, foarte clar stabilim că Autoritatea ușor poate lucra și fără implicarea Consiliului de Integritate.

De exemplu, din momentul formării și până astăzi Autoritatea Națională de Integritate nu are aprobată o Strategie de dezvoltare instituțională (lit.d), la fel, sunt cunoscute mai multe situații când Autoritatea nu a prezentat Consiliul de Integritate spre aprobare, în timp legal, Raportul de activitate pentru anul precedent (lit. e) sau Planul de activitate pentru anul următor.

Cu toate acestea, Raportul din anul respectiv a fost prezentat în Parlamentul Republicii Moldova fără a fi aprobat de Consiliul de Integritate sau, cu toate că nu a fost prezentat în termen, Consiliul de Integritate, totuși a aprobat Raportul de activitate al Autorității ș.a.

Analizând agendele de lucru a Consiliul de Integritate vedem că, ultimii ani membrii Consiliul de Integritate cu regularitate convoacă ședințe cel puțin de două ori pe lună chiar dacă uneori agenda este una formală. Cel mai des Consiliul de Integritate examinează sesizări ale inspectorilor de integritate, diverse sesizări depuse pe numele președintelui Autorității, solicitări de informații ale Consiliul de Integritate către Autoritatea Națională de Integritate ș.a. subiecte absolut nerelevante. Din 2016 au fost mai multe tentative ale Autorității Naționale de Integritate de a aproba Strategia de dezvoltare instituțională, prezentând diverse variante, însă Consiliul nu a acceptat nici una dintre ele. Urmărind ședințele online ale Consiliului de Integritate, deseori se crează

impresia că între Consiliu și Autoritate relațiile sunt destul de tensionate, și indiferent de eforturile depuse de ambele părți, lucrurile nu prea se schimbă.

Rămâne, totuși, întrebarea: care a fost necesitatea creării Consiliului de Integritate? Analizând atribuțiile lui, dar și activitatea sa, vedem clar că au dat rezultate palpabile doar atribuțiile Consiliul de Integritate care prevăd organizarea concursului pentru alegerea Președintelui ANI (în 2017 și 2023) și ale Vicepreședintelui (în 2017), atribuții prevăzute la lit.a, b, c, f, g din art.12 al Legii 132/2016. În rest, în opinia noastră, Consiliul de Integritate își exercită atribuțiile formal. Acest lucru, ușor poate fi văzut, vizionând varianta video a ședințelor Consiliului. Ultimii doi ani acest lucru a devenit și mai pronunțat.

Mai mult, nici Consiliul de Integritate nu este autonom față de Autoritatea Națională de Integritate, pentru că nu este absolut deloc asigurat nici material, nici financiar, fiind dependent întru totul de Autoritatea Națională de Integritate. Consiliul nu are sediu, nu are personal care să asigure cel puțin lucrările de secretariat(la moment, fiind asigurate de o singură persoană angajată a ANI), chiar și plata indemnizației membrilor Consiliul de Integritate depinde de Președintele Autorității. Petițiile, sesizările, scrisorile care sunt depuse către Consiliul de Integritate, sunt înregistrate în cancelaria Autorității Naționale de Integritate, evident, care înaintea membrilor Consiliul de Integritate, pot face cunoștință cu conținutul lor.

CONCLUZII

Care ar fi soluția? Una foarte simplă: modificarea legilor din domeniu, din care Consiliul de Integritate trebuie exclus. Atribuția alegerii președintelui și vicepreședintelui ar trebui să treacă la Parlamentul Republicii Moldova, iar cu restul atribuțiilor Autoritatea se va isprăvi de sine stătător. De exemplu, propunerea care acum se discută în Parlament ca vicepreședintele Autorității Naționale de Integritate să fie numit de Președintele Republicii Moldova la propunerea Președintelui Autorității Naționale de Integritate este una, în viziunea noastră, rezonabilă.

REFERINȚE

1. Legea din 17 iunie 2016 nr. 132 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141823&lang=ro#
2. Legea nr. 133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și a intereselor personale, În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142501&lang=ro#
3. Legea integrității nr.82 din 25 mai 2017, În:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142657&lang=ro#
4. Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului de Integritae modificat prin Hotărârea Consiliului de Integritate nr.13 din 07 iunie 2022, În: https://www.ani.md/sites/default/files/RegCI.pdf